

Silbestra Urzelai
Legazpi, Gipuzkoa

Aurkibidea

Biografia

Errementari baserrian jaio zen, Legazpiko kalean bertan. Goenaga baserrira ezkondu zen eta hantxe bizi izan zen. Gazte garaiko kontuak darabiltza elkarrizketan, batez ere 1917 inguruan Legazpin izandako uholde bortitz bat. Grabazio honen laburpena [Zingizango aldizkarian argitaratu zen](#).

Zintak

LGA-018

- **Proiektua:** Aitor Gurrutxagaren fondoa
- **Elkarrizketatzailea(k):** Armendariz, Axun
- **Data:** 1979-01-01
- **Iraupena:** 22 min
- **Euskarria:** Audio Analog
- **Kodifikatzailea:** Agirrebeña, Aintzane
- **Emalea:** Gurrutxaga, Aitor

Pasarteak

1. Lainoa nola lehertu zen; uholdea; kalteak

- **Erref:** LGA-018/002
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:00:10. **Bukatu:** 00:02:30

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

<p>1915ean Legazpin uholde izugarria izan zen. Zoritxarreko egun hartan bizi izandako pasadizoak kontatzen ditu Silbestrek.</p>

Transkripzioa

Laiño bat pasa zan Aizkorrin, ta hura lertu zan, jende dana elizan zeon funtziora junda, kalen ez personaik, dana elizan, ta bateon bat akordau zan hure zertu zala ta Aizkorrin pasau zala zerbaitt. Laiño mordo bat zala, hure lertu izango zala, eta gero ure gehitzen ta gehitzen zijon errekan; ta Larrea zanak, bikario zanak, funtzio danai utzita kurutzea etaa zon, bi buelta ein zien elizatarin, danok letanik errezatzen, eta ure hasi zan bajatzen bajatzen. Baiño Legazpiko kalea dana udetan. Papelerea´re dana eraman zoon; rollo danak aiden jun zien udetan. Beko fabrika´e zerbaitt eiñik izan behar zoon; goizen porlanakin hartuta zeak bai, baiño lehertu ein zien udek eta erramintak handik eta(ra); han jun zien danak fuera. Baserritan´e, ene! arbola osok jun zien errekan, ganaduk´e bai, Aizkorrin zeren ganaduk izango zien haik. Eta ikusten zien nola zijoazen bera, pertsonaik baiño ez zan ikusten behintzet.

Bikiñan ta, Olaberriñ ta, Xan Mielen da... Motxorron gaizki; bi aldetati sartu ziten ude, Santa Mañako aldeko udek. Ta etxe barrua sartu ziten ude, ta beste paretea ja ta bota zon, ukullukoa, ta ganaduk juxtu-juxtun eta(ra), eta erak´e bai. Motxorron ein zala kalteik haundiana ta, jendea han ibili zan brozak etatzen, arbola osok eta, Motxorroko Polonin etxen gaizki ibili zien oso, oso gaizki´re!

2. 1915eko uholdearen kalteak

- **Erref:** LGA-018/004
- **Iraupena:** 0:03:00. **Hasi:** 00:03:00. **Bukatu:** 00:06:00

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

<p>1915eko uholdea Jesusen Bihotzaren egunean gertatu omen zen. Uholdearen eraginez Legazpiko Plazaolan eta Musakolan izan ziren kalteak. Musakolako mutikoari gertatutakoa.</p>

Transkripzioa

- Ta Plazaolan?
- Plazaolan ude etxeaiño, Itxetoretik´e auzon zan ta; gero haik´e goiko udek´e bai hor goiti, presakok, eta Aizelekuko udek kañun beheraiño. Ixtillu

gorrik, ixtillu gorrik zien hor.

- Eta baserri gehio kaltetuak izan ziren?

- Ez, bastante sano, bastante sano. Hor, San Migelen ta Mirandaolan ta Elorregin ta... hoitan oso gaizki. Oso.

- Erreka ondoan daudenak.

- Erreka ondon darenak; oso gaizki're.

- Eta hori, ordun, Jesusen Bihotzaren eguna zan?

- Bai, Jesusen Bihotzen euna, bai.

- Uda alden?

- Uda alden, bai. Bai, udea zan; guk bedarrak genduzken zelaian, anaie Juan ta biok. Bestek eliza jun behar zuela eta gu jun be ez giñela geatuko; hari buelta eman eta jungo giñela. Ta anaiei esan nion: "Aizkorriko laiño horik ez dakiat ze in behar duen hor; itxura txarra daukik oso". Halaxe etxea etorri giñen buelta emanda bedarrai. Gertau ta eliza jun giñen. Eliza jun ta behalaxe zan ur hori. Hor lertu zan; hodai mordo bat eon zan.

- Aizgorri paren. Ta Zegaman ta hola kaltek izan zien?

- Ez det uste han izan zanik hainbeste. Hemen minatan, hor lertu zan.

Istillu edarra bazan hemen orduntxe.

Musakolan'e gaizki ibili zien. Haik'e ganadu danak etaa ta. Ordun fabrikea ez zeon haundie arten, hasi berrie eo hola zan ta. Alde harta ekarri zittuen ganadu danak. Besta baten izan zan edurre o; ez, edurre ez zan ordun, udea zan, udalditxo bat izan zana. Eta Musakolako motikoa eaman zon, Konstantiñan-ta anaie, txikiñana. Umea falta ta... Ze pasau zako? Ume hori udei beira jarri da ta beak tirau! Bera beida daola, hartu ta eraman zon, ta Zurrantei paren eta(ra) zuen, Zurrantei baiño goraxeon, zubie baiño goraxeon. Fabrikako Xeundok eta(ra) zon, haretzek eta(ra) zon mutiko hori librauta. Ipurdi zuztarren baten eo erantsita zeon, bai; bea eraman ez zonen pozik!

3. Tximistak jota gizona hil zen Antzuolan

• **Erref:** LGA-018/006

• **Iraupena:** 0:00:25. **Hasi:** 00:06:20. **Bukatu:** 00:06:45

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

<p>Soroan lanean ari zela tximistak jota hil omen zen gizon bat Antzuolan.</p>

Transkripzioa

- Tximistakin norbait hilda dao Legazpin?

- Ez naiz akordatzen ni, tximistak ittota. Antzuolan bai, soron ai zala, segatan edo ez dakit ze, bedarra ebaitzen ai zala gizona galdu zala, oñaztarrakin, hori aittuta nao. Baiño hemen ez, hemen ez naiz akordatzen.

4. 1915eko uholdeak eragindako kalteak

• **Erref:** LGA-018/008

• **Iraupena:** 0:03:20. **Hasi:** 00:07:20. **Bukatu:** 00:10:40

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Kontakizunak eta sinesmenak » Gertaera izugarriak eta ezbeharrak

Laburpena:

<p>1915eko uholdearen inguruko kontuak.</p>

Transkripzioa

-Gu´re etxera jun giñen, da ukulluko aten holaxe zeon ure, sartuko ez sartuko. Etaa ein beharko deu, etaa ein beharko dittuu behiek, eta holaxe [...] bajatzen hasi zan. Errotatzonoko estazion azpiko soro hura goitxoraiño zeon iota. Lehen elizatarin, berriz, zea zan, labaderoa, eta labaderotik hola gorago gorago, goran, ude. Abaden etxea ´re dana udetan.
- Abadeana´re bai?
- Bai! [...].
- Ta elizea?
- Elizea berriz ondo. [...]. Eugenia ta haik gaizkigo, erreka izkiñan dao ta. [...] Danen gaizki. [...]. Brinkolako goiko tabernakok gaizki ibili zien; hura ´re nola daon errekatik hola postei helduta. besten ze esanik ez! Etxek markea han eduki zon, makiñat denporan eduki zon, bentana barrun eta gorago´re bai. Brinkola alden leku askotan gaizki. [...]

5. San Migelgo gurutzea

- **Erref:** LGA-018/009
- **Iraupena:** 0:01:35. **Hasi:** 00:10:40. **Bukatu:** 00:12:15

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Eraikuntza erlijiosoak

Laburpena:

<p>San Migelgo gurutzearen inguruko kontuak.</p>

Transkripzioa

Udalako(??) altu horretan dauku santue. Estuasunen santue nola ekarriko da ba ordun haundie? Hori hemen ondo zeon kurutze santue, guk hor ezautu deu. Near gootik ein gendun guk, santue eraman Leazpittik! Berriz ´e izaten bada holako estuasuna, zer eta(ra) behar da? Hor dao ordekoa, bai, ordekoa dao baiño hure da santue, hangoa zan baiño hona ekarri zuen lekuik ez zaukelako! Ointxe Xan Mielen izan nitzen, nere denpora guztin aspaldi jun baik eta San Miela jun behar gendula eta “Ene, hemen san Miel falta den; santuik ez zeon hamen, hemen ez zeonan exerre!” Bazitunan albotatik, bat San Lorentzo eta bestea ez dakit zein santu izango zan. Ume danak eraman nitun aurrexeo. 80 kredu erreza behar ziela; Muruko Brigida zanak hartu zittun umek, danak ezautze zittula eta nik mundu(??) guztiti eraman in behar umek. “Bueno ba, jungo ga.” Eta atsalde baten halaxe jun giñen. Ordun San Miel berta eliza jun giñen.

6. Baltseoa bekatu mortala

- **Erref:** LGA-018/011
- **Iraupena:** 0:02:32. **Hasi:** 00:12:28. **Bukatu:** 00:15:00

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erljioa » Elizaren indarra

Laburpena:

<p>Baltseon dantza egitea bekatu omen zen. Bikarioaren sermoia.</p>

Transkripzioa

Xeguraneko señora zarra balkoian miradorea einda; han zan jendea baltseon. Baltseon eitea pekatu haundie zan. Geo Santikutz ondón eiten zuen, santikutzetati hurrengo jaira, kongregazio, juntea. Geo zinta zurikin batzuk izaten zien pillarakok, eran zinta zurikin... Bikario zana, Larrea zana, eskuk ipiñi hola mahien gaiñen ta: "Zeiñek intentau baltseon, zeñek in do plazan baltseon?" Ta danak ixilik; han bazeren pekatun zerenak, baiño... ez zón iñok esan. Zinta zurie zeukienak han zeren larri. Jendek bildur harenai, harek agintzen zola Legazpin ta; fiestatan ta, fiestak ez zienen´e bai. Baltseon ikusi! Jesus, Maria! pekatu mortala zala ta, mutillei hola ibiltzea, hori jun zeikela idea txarren neskena. Hura gaiztoa zan, señora gaiztoa, Xegura zanan señora, Mondragokoa, bigarren andrea Xegurana, tokorra zan oso. Señorita Eugenia´re ezkontzeko ibili zan. Pianoa jotzen ibiltzen zien señorita bik, Eugenia ta obixpoa. Etortzen zan gizonezko bat sonbrerokin, kaballero bat, eta ama horrek ez zion utzi ezkontzen, ez zón oso gogokoa amak. Hala geatu zien bi ahizpak.

7. Legazpiko kaleko giroa

- **Erref:** LGA-018/012
- **Iraupena:** 0:02:40. **Hasi:** 00:15:00. **Bukatu:** 00:17:40

Gaia(k):

- Familia eta harremanak » Herriko giroa

Laburpena:

<p>Legazpiko kaleko giroa.</p>

Transkripzioa

Jesus! Legazpiko kalea. Zer zan ba ordun Legazpi? Bost neska komonio haundie eiteko, mutillek beste hainbeste. Ordun bizi giñen gu hobetogo, trankillago. Ttunttune Roke zanak, ttunttune jotzen. Ordun bezperatati irtenda; noiz irtete gendun bezperatati´re? Gero ondoren esplikaziok o zerbait eiten tziuen abadek eta hantxe danok kantun einda, kantatuz hantxe gere denbora. Gero irten ta Olaldea (Olabarrialde?) o Motxorroaiño, hantxen bueltau ta plaza, neska ta mutil dantzan; Prazaolako lñixi zana ta Xeundo zana, Juanita Aseginolaza zana ta Xaturnino, zea, Xumarranekoa esaten gendiun, oin Zumarran bizi da bea, ta neska-motillek dantzan.

Kanpai haundie, Abe Marikoa, jotzen zonen bueltan iten gendun korron pasakallea eta bakoitze bere etxea "ondo lo iñ" esanda; saltoka etxea. Orduko kontuik ez dao oin. Gero holaxe juntatzen giñen batzutan. Kalerako andrak, berriz, bazkaldu ta ontzik jasotzen iñungo asti be. Danak eraman eta gurdin gaiñen jantzi eta Txoko Zarreko ate aurea batzuk; besta batzuk Sarasolaneko dendan aurea, kale erdin bizi zienak eta besta batzuk etorritz. Xeuraneko etxe hortan beste etxe zar bat zan, eta han ez dakit zer zan hura, ezkondu eo neskazarra zan, harek ibiltzen zittun kartak. Askotan egualdi txarra bazeon hautz kartata jutten giñen neska kuadrillea, gendenak. Baiño oain ez dao holako unioik, gutxigoik´e.

8. Emakumeak buruan "solkia" (sorkia) jarrita

- **Erref:** LGA-018/013
- **Iraupena:** 0:02:00. **Hasi:** 00:17:40. **Bukatu:** 00:19:40

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua
- Euskara » Lexikoa
- Baserria » Baserriko bizimodua » Baserriko bizimodua

Laburpena:

<p>Lasto-argiarekin jaisten ziren baserritarrak goizeko sei retarako mezatarara. Emakumeek buru gainean "solkia" (sorkia) jarrita eramaten zituzten kalean saltzeko gaiak. Ura ere buru gainean ekartzen zuten "erradetan".</p>

Transkripzioa

- Eta igandetan lehenengo meza ze ordutan zen?
- Xeiretan.
- Arrolatik jeisteko...
- Bai, lasto-argikin jeixten zien, eta nolako bidea! Ez dakit nola etortzen zien. Goizago etortzen zien; gu eliza jute orduko han eoten zien hak eta. Aztiritti´re alargune, andrea hil zikon, zahartuxe. Hoien ama ta bi ahizpak, eran xestok beson zittuela, asteko arrautzak, solkie ipiñi burun ta, burun puntan zittuela. Haikin iten zittuen errezok eliza junda, atea itxita, goizago etorrira. [...]
- Solkie?
- Solkie. Badakizu zer dan hori? Borobill hori. Buru puntan ipiñi ta... Lehengo andrak burun bazuen indarra. Nik baiño gehiao.
- Nere amapuntako oso artista izan behar [...], aittek esaten zon, ure ekartzen zola ontzi batzutan eta horren izena errada edo ez dakit nola zan.
- Erradak. Erradak izaten zien, hiru erroska zittuela, egurrezkoak. Gure anaie zana´re [hautza] jun zan morroi; han gauen ohera jun da, ta goizaldera

andrea amesetan ai dala jaiki da eta erradea hartu do ta jun da itturria ude ekartzea goizaldera.

9. Elizako funtzioak

- **Erref:** LGA-018/014
- **Iraupena:** 0:02:20. **Hasi:** 00:19:40. **Bukatu:** 00:22:00

Gaia(k):

- Ohiturak eta bizimodua » Erlijioa » Elizkizunak eta otoitzak

Laburpena:

<p>Elizako funtzioak.</p>

Transkripzioa

Erreala eo ez dakit zer zan hure; sueltoa sartu behar poltsa gorrin, ez giñen allatzen, merkeena iten gendun, ta gero ondorengo egunetan´e eliza funtziora. Jaune agirin eitten zan, bezperak. Gero eliza ta handi irtendakon beti bestei gordetzen ta hola. Ostiela guzitan misererea kantatzen zan, kurutze santun aurren; prozesioik ez zan itten ordun. Ostegun santun eta Ostiela santun bai, oain baiño hobetogo errespetatzen zan, hoitan bai. Ostegun santu egunen soron ibiliko giñen, baiño handi aurea batez! Ukullua ganaduk, ta oin zer? Jaie o astea zer dan antzik ez. Ondo bizi geala!

Ahotsak.eus-eko edukiarekin sortutako dokumentu automatikoa.
2025-12-07

CC-by-sa | Ahotsak.eus
Badihardugu Euskara Elkartea
Markeskua Jauregia, 20600 Eibar
943121775 - ahotsak@ahotsak.com